

สาเหตุปัจจัยที่พุทธศาสนาเสื่อม

บทความวิชาการประจำปี ๒๕๕๓ โดย อาจารย์นิธิ ศิริพัฒน์

อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เมื่อ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๓

อ.นิธิ ศิริพัฒน์

บทคัดย่อ (Abstract)

โดยธรรมชาติแล้ว ทุกศาสนามีแนวทางปฏิบัติแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเหมาะสมกับวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม ค่านิยม ความเชื่อ หรือแนวคิด ของชุมชนนั้น ๆ ที่มีมาแต่ดั้งเดิม ศาสนาอาศัยแรงศรัทธาเป็นพื้นฐานที่โน้มน้าวบุคคลต่าง ๆ เข้ามาในแนวทางปฏิบัติของตน ส่วนใหญ่มักจะเสนอส่วนดีของหลักการทางศาสนาเป็นหลัก และง่ายในทางปฏิบัติ ไม่ขัดต่อวิถีชีวิตการทำมาหากินในชีวิตประจำวัน แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีความขัดแย้งระหว่างวิถีทางศาสนากับแนวทางชีวิตจริงของผู้คนที่เกิดศรัทธา ในทางพระพุทธศาสนา จะมีหลักธรรมคำสอนที่ละเอียดมาก โดยมุ่งหวังในด้านการพัฒนาจิตวิญญาณไปสู่มรรค ผล พาน และความบริสุทธิ์ในศีล สมาธิ และปัญญา ต้องปฏิบัติ รู้เห็น เข้าใจ ตามหลักธรรมคำสอนเหล่านั้น ด้วยตนเองเท่านั้น ถึงจะได้ดวงตาเห็นธรรม โดยหลักธรรมพื้นฐานแรกที่ต้องเข้าใจและมองเห็นสภาวะธรรมรอบด้านของตนเองทั่วไป คือ กฏไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ซึ่งหมายถึง สรรพสิ่งทั้งหลาย ไม่เที่ยงเป็นทุกข์ และไม่ตัวตัวตน จะไปยึดติดอยู่เป็นสรณะที่พึ่งไม่ได้ หลักธรรมดังกล่าว สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ไม่มีข้อยกเว้นแม้แต่หลักธรรมคำสอน ก็ต้องภายใต้กฎนี้ ส่วนในทางปฏิบัติ นั้น ผู้ปฏิบัติต้องมีศรัทธา ความมุ่งมั่น อุดหนุน ขยัน ในการเจริญปัญญาตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา และวิมุตติ คือความหลุดพ้นจากทุกทั้งปวง เพื่อสู่ความเป็นอริยะบุคคลในที่สุด สิ่งนี้คือ เส้นทางในการปฏิบัติธรรม ที่ทำทนายบุคคลจำนวนมากที่มีความตั้งใจจริงและลงมือปฏิบัติจริงแค่ไหน ถ้าปฏิบัติตามไม่ได้ ก็จะเกิดอคติลำเอียงว่าพระพุทธศาสนาไม่ดี หรือไม่งั้นก็เกิดความคิดผิเผี้ยนไปจากความเป็นจริงหรือวิปลาสาในหลักธรรม ทำให้คนทั่วไปคิดว่าศาสนาเสื่อมแล้วความจริงไม่ได้เสื่อม คนเสื่อม สาเหตุที่คนส่วนใหญ่คิดว่าพุทธศาสนาเสื่อม ประกอบด้วยปัจจัย ต่อไปนี้

- (๑) ความไม่เข้าใจอย่างละเอียดในหลักธรรม คือ ไม่ยอมศึกษาให้แตกฉานและขาดปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง
- (๒) การนำพิธีกรรมของลัทธิศาสนาอื่นมาเจือปน ยอมรับกระฎี่เป็นแก่นของพระศาสนา ขาดบุคคลชี้แนะที่ชำนาญในหลักธรรม
- (๓) ขาดผู้สืบต่อพระศาสนาที่มีคุณภาพและศักยภาพสูงทั้งทางโลกและทางธรรม และ
- (๔) ขาดความตั้งใจจริง ไม่พรากรเพียร และอดทนในการปฏิบัติธรรมจริง เนื่องจากต้องเผชิญกับความยากหรือความซับซ้อนของหลักธรรม ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตจริงของผู้ปฏิบัติธรรม รวมทั้งข้อจำกัดทางสังขารหรือร่างกาย

สาเหตุปัจจัยที่พุทธศาสนาเสื่อม

(The Certain Reasons Why Buddhism Is In Decline)

จากความรู้สึกที่ผู้เขียนได้ไปสัมผัสวงการพุทธศาสนา ตั้งแต่เกิดมาจนถึงปัจจุบันนี้ พอจะทำให้เห็นภาพรวมของจุดเสื่อมด้านศาสนาได้พอสมควร ผู้เขียนอยากจะบอกถึงจุดอ่อนมากกว่า เพราะอย่างไรก็ตาม ศาสนาไม่มีเสื่อมในด้านหลักธรรมก็แล้วกัน หลักธรรมของศาสนาพุทธของเราทุกคนนั้น เราสามารถนำมาพิสูจน์ได้ตลอดเวลา ไม่มีคำว่าล้าสมัย หรือทุกคนสามารถพิสูจน์ด้วยหลักฐานด้านวิทยาศาสตร์ก็ได้ทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพิสูจน์ที่ดีที่สุดควรทำด้วยตนเอง คือ ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างจริงจัง เพื่อทำการพิสูจน์ข้อเท็จจริงแห่งหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นักปฏิบัติธรรมสามารถนำศาสตร์สมัยใหม่ทุกแขนง มาพิสูจน์ด้วยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า อริยสงฆ์ อริยบุคคล หรือครูบาอาจารย์ด้านศาสนาพุทธได้โดยปราศจากข้อสงสัย แต่ที่สำคัญที่สุดควรพิสูจน์ด้วยตนเองและเห็นด้วยตนเองโดยไม่จำกัดเวลาหรือสถานที่ ซึ่งเปรียบเสมือนเราเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ต เราสามารถเข้าถึงเครือข่ายข้อมูลข่าวสาร (Information Networks) หรือแหล่งข้อมูลสารสนเทศ (Information Sources) ซึ่งอยู่เหนือข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ภายใต้แนวคิด “โลกาภิวัตน์” (Globalization Approach) โดยมีวัตถุประสงค์เบื้องหลังคือการขยายเขตการค้าเสรีของประเทศกลุ่มอุตสาหกรรมที่เจริญแล้ว เพื่อเอาเปรียบหรือผลประโยชน์ประเทศด้อยพัฒนา เช่น ประเทศไทย ลาว เขมร หรือพม่า เป็นต้น การมองพิจารณาแนวคิด (Approach) นี้ ต้องมองให้เข้าใจ เพราะแนวคิดก็คือ “วิทยาการ” (Know-How) หรือ “องค์ความรู้” ที่พัฒนาแล้วในรูปของนามธรรม (A Abstract Body of Knowledge) ถึงขนาดเราเปรียบได้กับ “ภวานามยปัญญา” หรือปัญญาที่ได้จากภูมิแห่งวิปัสสนากรรมฐานของฝ่ายปฏิบัติธรรมก็ว่าได้

เกี่ยวกับแนวคิด “โลกาภิวัตน์” นั้น เราสามารถนำเอาศาสตร์ทางพุทธศาสนามาอธิบายได้อย่างไร กับองค์ความรู้ดังกล่าวนี้ นี่คือนิยามที่ผู้ปฏิบัติธรรมต้องแสดงสมรรถภาพทางสมองหรือความคิดในการพิจารณาธรรมดังกล่าวนี้ ผู้ปฏิบัติธรรมต้องตรวจสอบ “วิสัยทัศน์” (Visions) ของตนเองให้กว้างไกลในแดนศาสตร์ต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้ธรรมาธิบายแห่งธรรมได้อย่างอัศจรรย์พิสดาร หรือกล่าวง่าย ๆ มีการปรับเปลี่ยน “กระบวนทัศน์” (Paradigm) อยู่ตลอดเวลาหรือการเจริญปัญญา ฝึกอบรมจิต หรือการเข้าถึงภูมิแห่งวิปัสสนากรรมฐานอย่างสม่ำเสมอหรือเป็นกิจวัตรประจำ เมื่อเราพิจารณาภาวธรรมของแนวคิด “โลกาภิวัตน์” แล้ว ผู้ปฏิบัติธรรมก็น่าจะได้คำตอบจากปัญญาในสมาธิ (สมาธิปัญญา) หรือ “ภวานามยปัญญา” (Mental Development Knowledge) ในการปฏิบัติธรรมในระดับขั้น “วิปัสสนากรรมฐาน” (Concentration Development) ซึ่งไม่ใช่ปัญญาที่ได้หรือเกิดจากการพิจารณา

หาเหตุผลหรือคิดขึ้นเองจากความรู้ที่มีอยู่ทั่ว ๆ ไป (จินตตามยปัญญา) หรือปัญญาความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเล่าเรียนมา (สุตมยปัญญา)

อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าผู้ปฏิบัติธรรมเป็นบุคคลที่มีการพัฒนาปัญญา ฝึกรวมจิต หรือเจริญปัญญามาอย่างชำนาญชาญ หรือเป็นบุคคลไม่ขาดแคลนปัญญาหรือองค์ธรรม ต้องสามารถอธิบาย “เทียบเคียง” (Analogy) ความเหมือนและความต่างระหว่างแนวคิด “โลกาภิวัตน์” (Globalization Approach) กับหลักธรรมพุทธศาสนาหลักใดหลักหนึ่งได้เช่นกัน ข้อที่ต้องทำความเข้าใจอีกประการหนึ่ง คือ การพัฒนาความรู้หรือปัญญาของโลกตะวันตกจะตั้งอยู่บนพื้นฐานวิทยาศาสตร์ จึงสร้างเป็นหลักการ สูตร หรือ ทฤษฎี ขึ้นมาและยังรอการพิสูจน์อีกตลอดไป ถ้ามีสิ่งที่ยั่งยืนในธรรมชาติ พวกเขาจะสร้างสมมุติฐาน (Hypothesis) ที่พัฒนามาจากความรู้หรือแนวคิดพื้นฐาน (Assumption) ที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้เป็นอันดับแรก ซึ่งอาจจะตั้งอยู่บนพื้นฐานความรู้เก่าหรือความเชื่อ (Belief) รูปแบบจำลอง (Model) ทฤษฎี (Theory) หรือกรอบความคิด (Framework of Ideas) ที่สร้างขึ้นจากความคิดที่ค้นพบแล้ว แต่ยังสามารถนำมาเป็นแบบในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงได้อีก หลังจากนั้น จะมีการเก็บข้อมูล (Data Collection) จัดกระทำข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ (Data Processing) นำข้อมูลเหล่านั้นไปทำการวิเคราะห์ (Analysis) ตามข้อสมมุติฐานที่ตั้งเอาไว้ แล้วทำการสังเคราะห์ (Synthesis) ออกมาเป็นสูตร (Formula) ทฤษฎี (Theory) เพื่อนำไปปลงล้างแนวคิด (Approach) เก่า ๆ เหล่านั้นให้เป็นปัจจุบัน กระบวนการสร้างปัญญาของตะวันตกอยู่ในระดับ “จินตตามยปัญญา” และ “สุตมยปัญญา” เท่านั้น ไม่สามารถไปถึง “ภาวนามยปัญญา” ที่เกิดจากภูมิแห่งวิปัสสนากรรมฐานแต่อย่างใดเลย ซึ่งกระบวนการพัฒนาความคิดของฝ่ายตะวันตกหรือเชิงวิทยาศาสตร์นั้น อาจจะเรียกว่า “กระบวนการแห่งการค้นพบ” (Discovery Procedures) เกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๗ เข้าสู่ช่วงต้นศตวรรษที่ ๑๘ ซึ่งอยู่ในช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Reformation) ซึ่งเป็นยุคเสื่อมในศรัทธาของศาสนาคริสต์และอำนาจแห่งไสยศาสตร์แม่มดหมอผี เป็นการปฏิรูปวิธีการแสวงหาความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ เข้าไปสู่ยุคการแสวงหาเหตุผล เพื่อพัฒนาเป็นความรู้หรือปัญญาที่เป็นวิทยาศาสตร์ แต่ก็ยังไม่ทิ้งแนวคิดความเชื่อทางด้านปรัชญา (Philosophy) เนื่องจากปรัชญาอาศัยหลักการแห่งเหตุและผลอยู่คือ ตรรกวิทยา (Logic) ซึ่งเป็นปัญญาระดับ “จินตตามยปัญญา” กับ “สุตมยปัญญา” เท่านั้น และความรู้เกิดจากการประมวลข้อมูล (Data Processing) จากนั้นนำมาวิเคราะห์จัดเป็นหมวดหมู่ในตาราง (Tabulation) หรือทำการสังเคราะห์ (Synthesis) ออกมาเป็นสารสนเทศ (Information) เพื่อนำประโยชน์ไปใช้ในการตัดสินใจ (Decision Making) ในลำดับสุดท้าย ประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาเป็นพิเศษ คือ ความรู้ใหม่ทางด้านวิทยาศาสตร์จะตั้งอยู่บนหลักฐานทางข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมดเท่านั้น และระดับปัญญาที่ได้จะอยู่ในระดับ “จินตตามยปัญญา” และ “สุตมยปัญญา” เท่านั้นเช่นกัน ส่วนความรู้ใหม่ทางด้านปรัชญาจะตั้งอยู่บนกระบวนการซักถามตอบด้วยการให้เหตุผลเท่านั้น และระดับปัญญาที่ได้ก็จะอยู่ในระดับ “จินตตามยปัญญา” และ “สุตมยปัญญา” เช่นเดียวกัน แต่ในส่วน

ทางด้านพุทธศาสนานั้น ความรู้ใหม่จะตั้งอยู่บนกระบวนการพิจารณาสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นในภุมิแห่งวิปัสสนากรรมฐานเท่านั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการทางจิตของผู้ปฏิบัติธรรมแต่ละคนที่เจริญปัญญา อันพึงมีพึงได้ตามสมรรถภาพของจิตด้วยตนเองเท่านั้น โดยอาศัยแรงศรัทธาและความเชื่อเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งระดับปัญญาที่เกิดขึ้นในพุทธศาสนาจึงเป็นแบบ “ภาวนามยปัญญา” (Mental Development Knowledge) หรือเป็นปัญญาจากสมาธิ หรือ “สมาธิปัญญา” นั่นเอง ซึ่งเกิดจากเครื่องมือที่เรียกว่า “อริยสัจ ๔” (The Four Noble Truths) ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค รวมถึงหลักธรรมคำสอนอื่น ๆ ด้วย ส่วนทางด้านวิทยาศาสตร์เรียกว่า “กระบวนการวิจัย” (Research Procedures) หรือ “วิธีการวิจัย” (Research Methodology) นั่นเอง ผู้อ่านลองพิจารณาเปรียบเทียบวิธีค้นคว้าความรู้ระหว่างวิธีทางวิทยาศาสตร์กับแนวทางอริยสัจ ๔ ในตารางข้างล่างนี้

การเปรียบเทียบวิธีค้นคว้าความรู้ระหว่างวิธีทางวิทยาศาสตร์กับแนวทางอริยสัจ ๔

การแก้ปัญหาด้วยวิธีวิทยาศาสตร์	การแก้ปัญหาด้วยวิธีพุทธศาสนา
๑. ขั้นระบุปัญหา	๑. ทุกข์ (ปัญหา) ปริญญาคือควรศึกษาให้รู้จัก ให้เข้าใจชัดเจนตามสภาพที่เป็นจริง ได้แก่ การทำความเข้าใจและกำหนดขอบเขตของปัญหา ๒. สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) ปหานะ คือ กำจัดหรือทำให้ปัญหา(ทุกข์)หมดสิ้นไป ได้แก่ การแก้ไข กำจัดต้นตอของปัญหา
๒. ขั้นตั้งสมมติฐาน ๓. ขั้นรวบรวมข้อมูล ๔. ขั้นทดสอบสมมติฐาน	๓. นิโรธ (การดับเหตุแห่งทุกข์) สติจิกิริยา คือ เข้าถึง หรือบรรล ได้แก่ การเข้าถึงภาวะที่ปราศจากปัญหา หรือบรรลจุดจุดหมายที่ต้องการ
๕. ขั้นสรุปผล	๔. มรรค (ทางดำเนินไปสู่การดับทุกข์) ภาวนา คือ ควรฝึก อบรม ลงมือปฏิบัติ กระทำ ตามวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมาย ได้แก่ การลงมือแก้ไขปัญหา

จากการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างวิธีการค้นหาความรู้หรือปัญญาทางวิทยาศาสตร์และทางศาสนาพุทธนั้น จะพบว่าไม่แตกต่างกันเลยในขั้นตอนการแสวงหาความรู้หรือปัญญาทั้งสองฝ่าย แต่ที่แตกต่างกันระหว่างวิธีการทั้งสองอย่างนั้นคือ ในการทำวิจัยจะเกิดปัญญายู่ ๒ ประเภท คือ “จินตามยปัญญา” และ “สุตมยปัญญา” ซึ่งเกิดจากขบวนการศึกษา การเรียนรู้ และการค้นหาเหตุและผลของปัญหาเท่านั้น ไม่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการดับทุกข์ที่แท้จริงได้ แต่ในทางตรงกันข้าม ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในภุมิแห่งวิปัสสนากรรมฐานจะเป็นความรู้หรือสติปัญญาเริ่มตั้งแต่ “จินตามยปัญญา” และ “สุตมยปัญญา” เป็น

พื้นฐานในการพิจารณาธรรมหรือสภาวะธรรมให้เห็นเหตุปัจจัยแห่งทุกข์ จนได้ตัวปัญญาใหม่ คือ “ภาวนามยปัญญา” เป็นอันดับสุดท้าย เราสามารถนำผลของการวิปัสสนากรรมฐานนั้น ไปเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาหรือดับทุกข์ได้ ซึ่งทำให้เห็นได้ว่า ผู้ที่ศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ไม่สามารถดับทุกข์ของตนได้ มีแต่เพิ่มกิเลส ตัณหา และอุปาทาน อย่างไม่สิ้นสุด คือ มีความคิดที่ต้องการเอาชนะธรรมชาติ และมักเกิดอวิชชาสำคัญตนเองคิดว่าฉลาดกว่าคนอื่น ที่สำคัญที่สุด มีความเห็นแก่ตัวหรือเอาเปรียบคนอื่นยิ่งขึ้น และเงินเป็นปัญหาสำคัญสำหรับกลุ่มคนเหล่านี้ ดังนั้น เราสามารถสรุปผลได้ว่า วิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของพุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ทางจิต (Mental Science) ถูกต้องทุกประการอย่างมีเหตุผลโดยปราศจากข้อสงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น ข้อประเด็นนี้ช่วยสนับสนุนทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีความเชื่อมั่นได้เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ ในหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศาสดาผู้ค้นพบ “อริยสัจธรรม” อันแท้จริงทั้งปวง ทั้งของ “โลกียธรรม” และ “โลกุตตรธรรม” ทั้งสองด้วย ที่สำคัญขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบมานานกว่าสองพันห้าร้อยปีล่วงมาแล้ว ซึ่งมีบุคคลน้อยมากที่จะค้นพบอริยสัจธรรมเช่นเหมือนพระองค์แม่แต่ในปัจจุบันนี้

ดังนั้น ผู้เขียนขอสรุปประเด็นสำคัญของคุณสมบัติพิเศษเฉพาะของศาสตร์หรือหลักกรรมทางด้านพุทธศาสนาไว้ว่าเป็น “วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ทางจิต” (Pure Mental Science) ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถนำหลักธรรมมาอธิบายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ในชีวิต เพราะทุกอย่างมันเกิดที่จิตของเรานั้นเอง ก่อนจะแสดงออกมาเป็นรูปธรรมและนามธรรมโดยผ่านสื่อที่เป็นร่างกาย หรือ “อายตนะ ๖” ได้แก่ “ภายใน” คือ ตา ลิ้น จมูก หู กาย ใจ และ “ภายนอก” คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ความนึกคิด ตามลำดับ สำหรับการพิจารณาอธิบายเชิงเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับ “โลกาภิวัตน์” (Globalization Approach) กับหลักกรรมในพุทธศาสนานั้น เป็นการกำหนดความคิดความรู้ หรือปัญญา เพื่อให้มี “สมรรถภาพ” (Potential) หรือ “จิตตานุภาพ” (A Power of Mind) ที่จะอธิบายสภาวะธรรมด้านการค้า ธุรกรรม หรือกิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์ ให้มีข้อจำกัดน้อยที่สุด และอยู่เหนือข้อจำกัดพื้นฐานทางด้านเวลาและสถานที่ คือ ให้ทุกอย่างอยู่ในสภาพไร้พรมแดนทั้งโลกนั่นเอง ในความเป็นจริง สภาวะธรรมของแนวคิด “โลกาภิวัตน์” (Globalization Approach) นั้นเป็นความพยายามที่จะควบคุมหรือดำเนินการให้โลกทั้งโลกเป็นเขตการค้าเสรี (Free Trade Zone) นั่นเอง พื้นฐานความคิดน่าจะมาจากกิเลสเป็นหลักเพื่อเอาเปรียบประเทศอื่น ๆ ผู้รู้ไม่ทำทันตามแนวคิดนี้ย่อมเป็นเหยื่อและเสียเปรียบในเชิงการค้าระหว่างประเทศอย่างแน่นอน ซึ่งเปรียบได้กับธรรมคุณข้อหนึ่ง คือ “อะกาลิโก” คือ ไม่ขึ้นกับกาลเวลา พร้อมเมื่อใด ก็ดำเนินการได้ทันที เมื่อทำได้ก็จะเห็นผลเมื่อนั้น ซึ่งก็รวมเอาสถานที่เข้าไปด้วย ซึ่งผลกระทบจากแนวคิด “โลกาภิวัตน์” นี้ส่งผลให้หลายประเทศประสบปัญหาอย่างมากมาย เพราะตามไม่ทันความคิดเขา แม้แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาเอง ซึ่งเป็นเจ้าของความคิดนี้ ยังต้องพบความเสียหายทางการเงินและเศรษฐกิจอย่างพินาศย่อยยับทั้งระบบ ที่เรียกว่า “วิกฤตการณ์แฮมเบอร์เกอร์” (Hamburger Crisis) ในปี ค.ศ.

๒๐๐๕ ที่ผ่านมา ซึ่งทำให้ธนาคารและสถาบันการเงินของสหรัฐอเมริกาต้องปิดกิจการอย่างไม่น่าเชื่อ จากผลกระทบหรือฤทธิ์อันใหญ่หลวง (Large Scale Impacts) จากแนวคิด “โลกาภิวัตน์” นี้เอง นอกจากนี้ เรายังสามารถเทียบเคียงกับหลักธรรมคำสอนอื่นได้อีก คือ “**ความพร้อมเพรียงสามัคคี**” ซึ่งกันและกัน และรวมทั้ง “**ความรักชาติ**” เพราะแนวคิด “โลกาภิวัตน์” มีรากฐานเกิดจากความเอาเปรียบประเทศอื่น ซึ่งเป็นการประชุมรวมกันอย่างสามัคคีแห่งกิเลสดี ๆ นี้เอง ซึ่งเกิดจากกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมจี ๗ หรือประเทศที่พัฒนาแล้ว เครื่องมือของกลุ่มนี้ คือ ธนาคารโลก (IMF) เราสามารถอธิบายรากฐานความเป็นมาในแนวคิดนี้ได้ ซึ่งตรงกับหลักธรรมต่อไปนี้

๑. **อิตตา ทิ อิตตโน นาโถ** คนเป็นที่พึ่งของตน
๒. **วิริยนะ ทุกขะมัจเจติ** จะล่วงทุกข์ไปได้เพราะความเพียร
๓. **สุขา สังฆัสสะ** สามัคคี ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะทำให้เกิดสุข

ประการที่ ๑ เขาถือว่า “**อิตตา ทิ อิตตโน นาโถ**” คนเป็นที่พึ่งของตน เขาถือหลักง่าย ๆ ในเมื่อเราประสบอุปสรรคใด ๆ จะยากง่ายเพียงไรก็ตาม เขาถือคิดว่าเขาจะต้องพยายามช่วยตัวเอง จนกว่าจะหมดความสามารถ ในเมื่อเขาหมดความสามารถแล้ว เขาจึงจะขอความช่วยเหลือจากคนอื่น สำหรับกลุ่มประเทศดังกล่าว มีแต่จะเก็บดอกเบี๋ยจากประเทศที่ตกเป็นเหยื่อ เช่น ประเทศไทยที่เคยตกเป็นเหยื่อ ถูก IMF ชูเชิ่ญรีดดอกเบี๋ยถึงขั้นประเทศล้มจม เพราะเราขาดสติปัญญาตามไม่ทันความคิดของพวกฝรั่ง ซึ่งเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นใน “**วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง**” (Tom Yam Kung Crisis) ซึ่งฤทธิ์ของวิกฤตการณ์นี้ ยังส่งผลกระทบต่อระบบการเงินและเศรษฐกิจทั่วโลกเช่นกัน

ประการที่ ๒ **ความพากเพียร ความพยายาม** เขาอบรมให้ประชากรของประเทศเขาให้มีความอดสาหะวิริยะในการศึกษา ในการค้นคว้า ในการทำงาน ในการแสวงหาทรัพย์สมบัติเพื่อความมีหลักฐานมั่นคง โดยอาศัยหลักธรรมคือ ความเพียรเป็นจุดสำคัญ ซึ่งโดยธรรมชาติประเทศอุตสาหกรรมจี ๗ นี้ ผลเมืองมีความขยันใฝ่รู้มากกว่าคนในประเทศของเรา ถ้าจะเทียบกันในด้านคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้เห็นชัด ๆ คนชาติเขา ๑ คน เทียบได้กับคุณภาพหรือศักยภาพคนไทยในจำนวนระหว่าง ๑๖ – ๒๒ คน คำสถิตินี้ยังไม่แน่นอน ต้องปรับโครงสร้างการศึกษาใหม่

ประการที่ ๓ **ความสามัคคี ความพร้อมเพรียงซึ่งกันและกัน** อันนี้เขาถือเป็นหลักธรรมที่เขาจะต้องอบรมสั่งสอนคนในประเทศของเขาให้ประพฤติปฏิบัติให้ได้โดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้เอง ประเทศกลุ่มอุตสาหกรรมที่เจริญแล้วจึงมีความเจริญรุ่งเรืองรวดเร็วทัน ซึ่งแตกต่างจากประเทศของเรา แต่ความสามัคคีกัน ทำลายชาติของตนเอง เพื่อเช่นไหว้ให้ปีศาจซาตานตนใด ไม่สามารถทราบได้ ทำกันเป็นอาชีพคู่ขนานกันกับมือกินข้าวทุกมือเลยก็ว่าได้ พวกท่านเหล่านั้นสงสัยยังขาด “**วิสัยทัศน์อันกว้างไกล**” (Wider Visions) และ “**ภูมิสติปัญญา**” (Conceptualization) ไปพึ่งพายึดเอากิเลสเป็นสรณะ คือ โลก โกรธ หลง นั่นเอง พวกท่านเลยมองไม่เห็นประโยชน์หรือภัยอันจะเกิดแก่ประเทศชาติหรือเผ่าพันธุ์ของตนเอง เป็นอาการไข้ของคนตาบอด ตาใส แสบหูหนวกอีกต่างหาก หากคำคุณศัพท์ (Adjective) หรือคำกริยาวิเศษณ์ (Adverb) มาขยายความได้ยากกับคนกลุ่มนี้ ไม่ต้อง

ให้ชาติอื่นมาทำลายหรือ แต่ยังคงผลให้ชาติอื่นมีนงกับพวกเราอีกต่างหาก คือ ไม่แน่ใจถ้าคบกับคนไทยแล้วพวกนี้จะแตกสามัคคีหรือหักหลังเขาหรือเปล่าในอนาคต ตัวอย่างนี้ พอจะเห็นได้ในต่างประเทศเกี่ยวกับพุทธคนไทย ที่ตำรวจต่างประเทศจับคนไทยได้นั้น โดยส่วนใหญ่มักจะมิคนไทยตัวดีนั้นแหละไปแจ้งให้ตำรวจมาจับเอง ไม่ใช่คนเจ้าของประเทศหรือคนชาติอื่น จะด้วยเหตุผลเพื่อปกป้องประเทศของเขาก็ใช่เรื่อง แต่ในประเทศของตนกลับมีคนต่างชาติเต็มกลาดเกลื่อนไปหมดทุกหัวมุมเมือง เราขาดความรักชาติในมาตุภูมิของตนเองอย่างรุนแรงมาก จะใช้ยารักษาโรคธรรมดาเอาไม่อยู่นั่นเอง ต้องใช้ยาระดับไปจนถึงจะเอาอยู่ แถบคือยาอีกต่างหาก เป็นเรื่องที่น่าสังเวชและน่ากลัวเอาการทีเดียว ซึ่งเป็นเรื่องแปลกที่คนบ้านเราต้องได้รับการอบรมอุปนิสัยกันใหม่ ทั้งระบบการศึกษาในเรื่องความสามัคคีและความรักชาติ โดยใช้หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพื้นฐานในการอบรมใหม่นี้ให้ได้

นอกจากนี้ แนวคิดแบบ “โลกาภิวัตน์” (Globalization Approach) นี้ ยังส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง คือ ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางด้านเศรษฐกิจและการค้า นั่นคือ “เขตการค้าเสรี” (Free Trade Zone) ในกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งเป็นข้อตกลงทางการค้า หรือ AFTA (ASEAN Free Trade Area Agreement) และประเทศไทยมีข้อตกลงสัญญาพหุภาคีกับประเทศออสเตรเลียอีกต่างหาก คือ TAFTA (Thailand-Australia Free Trade Area) ซึ่งประเทศสมาชิกตามข้อตกลงนี้ จะต้องลดภาษีขาเข้า (Import Duties) ถึง ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ นี้ และไปสิ้นสุดในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งข้อตกลงการค้าเสรีดังกล่าวนี้ ส่งผลกระทบต่ออย่างใหญ่หลวงต่ออุตสาหกรรมการผลิตไวน์ของประเทศไทย เพราะไวน์ที่ผลิตในประเทศนอกคู่สัญญานั้น สามารถส่งออกไวน์ของตนไปผลิตใหม่หรือบรรจุใหม่ในประเทศสมาชิก AFTA ได้ ซึ่งจะเสียภาษีนำเข้าเป็นศูนย์เปอร์เซ็นต์ ดังนั้น จึงทำให้ประเทศฝรั่งเศสและอิตาลีส่งไวน์เข้าประเทศมาเลเซียจำนวนมหาศาล โดยสินค้าอันดับสุดท้าย (Final Product) ต้องมีส่วนผสมสินค้าในประเทศ (Local Product) อยู่ ๔๐ เปอร์เซ็นต์ แล้วส่งออกอีกครั้งเข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งทำให้ราคาขายปลีกต่ำกว่าไวน์ที่ผลิตในประเทศไทย บริษัทที่ผลิตไวน์ในประเทศต้องตั้งรับกระแสโลกาภิวัตน์ให้ทันทั่วทั้งที่ (Puff, 2010:70-71) มิฉะนั้น อาจถึงจุดอวสานอินทรีย์แดงเลยก็ได้ เรื่องนี้อยู่ในหลักธรรม “อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ” คือ *ตนเป็นที่พึ่งของตน* ผู้บริหารบริษัทต้องเข้าใจปัญหาของสภาวธรรมในเรื่องนี้เป็นอย่างดี โดยสามารถเข้าถึงภูมิวิปัสสนากรรมฐานในหัวข้อธรรม **พระไตรลักษณ์** คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือ *ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน* ซึ่งอยู่ภายใต้กฎแห่งธรรมชาติที่ว่า **“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นมีความดับไปเป็นธรรมดา”** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งที่เป็นสินค้าของธุรกิจของตน มันถึงกาลอวสานแล้วหรือยัง หรือยังสบายคืออยู่ มันเป็นเวลาที่ต้องปรับเปลี่ยนธุรกิจแผนกลยุทธ์ต่าง ๆ ให้ทันกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่(The Mega-Trend of Changes) ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์นี้หรือไม่ แผนการผลิตและแผนการตลาดที่วางไว้ก่อนหน้านี้ ไม่สามารถรับประกันได้ว่าจะเป็นสิ่งที่ยั่งยืนอีกต่อไป ต้องมองเห็นสภาวธรรมที่จะเป็นปัญหาหรือภัยคุกคามครั้งยิ่งใหญ่ต่อ

เส้นทางอุตสาหกรรมประเภทนี้อย่างชัดเจนในมุมมองที่ไม่ธรรมดาทั่วไป ต้องมองให้เห็นสภาพรวมของปัญหาในมุม ๓๖๐ องศา หรือหนักกว่านั้นอีก ต้องเป็นมุม ๓๒๐ องศา หมายความว่าทรัพยากรบุคคลทั้งหมดซึ่งเป็น “ทุนทางปัญญา” (Intellectual Capital) ของบริษัทต้องสามารถมองเห็นทางเลือกที่โล่หรือทางเลือก (Alternatives) ที่มีประสิทธิภาพของธุรกิจได้ทะลุปรุโปร่งไปในอนาคตหลายสิบปีทีเดียวและไม่ต้องหลายที จึงจะสามารถยืนอยู่ในธุรกิจประเภทนี้ได้ต่อไป

สำหรับการประยุกต์ใช้งานในชีวิตประจำวันจากตัวอย่างแนวคิด “โลกาภิวัตน์” นี้ ผู้ปฏิบัติธรรมอาจจะกำหนดจิตตามรู้ให้ทันกับแนวคิดนี้ในขณะที่ทำวิปัสสนากรรมฐานก็ได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดปัญญาความรู้ขึ้นจากการพิจารณาสังขธรรมดังกล่าวนี้ สำหรับผู้ประกอบการค้าเป็นอาชีพนั่น ย่อมได้ประโยชน์จากการได้พิจารณาธรรมหรือสังขธรรมนี้ เพื่อนำไปวางแผนป้องกันธุรกิจของตนเองในปัจจุบันหรืออนาคตได้ รวมทั้งการสร้างกลยุทธ์ธุรกิจการค้า (Business Strategy) ให้ทันทั่วถึงต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างไม่คาดหมายได้ ทำให้ปรับสภาพจิตใจเป็นปกติหรือเป็นธรรมชาติอย่างไม่ต้องวิตกกังวลกับผลกระทบในเหตุการณ์นั้น

เราคงไม่มีเหตุผลอะไรที่จะกล่าวว่า ถ้าปฏิบัติตามแนวทางหลักธรรมคำสอนของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็นวิทยาศาสตร์อย่างมีเหตุผลทุกประการ อันพร้อมด้วยกฎแห่งธรรมชาติที่เป็นจริงแล้ว ผู้ปฏิบัติตามจะไม่พ้นจากทุกข์ บุคคลที่ล้มเหลวในการปฏิบัติธรรม คือกลุ่มคนที่ไม่มีความตั้งใจจริง ออกนอกกลุ่มเส้นทางแห่งอริยสังขธรรม ขาดความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติ มักจะมี “ข้ออ้าง” (Excuses) ข้อแก้ตัวอยู่ร่ำไป สิ่งนี้เป็นสาเหตุแห่งความล้มเหลว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขาดแคลนพลังต่อไปนี้ คือ “อินทรีย์ ๕” หรือ “พละ ๕” ได้แก่

- (๑) “ศรัทธา” คือ ความเชื่อมั่นในสมรรถภาพของตัวเอง เมื่อเราสามารถจะปฏิบัติได้ ในเมื่อเกิดศรัทธาความเชื่อมั่นในแนวทางปฏิบัติธรรม
- (๒) “วิริยะ” คือ ความพากเพียร มันก็เกิดขึ้นเป็นเงาตามตัว เมื่อมีศรัทธา มีวิริยะ ความตั้งใจ คือ สติสัมปชัญญะย่อมเกิดขึ้น คือ การรู้ตัวทั่วถ้วนทุกอริยาบถทั้งกายและใจ
- (๓) “สติ” คือ ความระลึกได้ เมื่อมีศรัทธา วิริยะ สติ ความมั่นคงของจิตมันก็เกิดขึ้น แม้จะเป็นความมั่นคงโดยการข่มหรือโดยความตั้งใจก็ตาม แล้วในที่สุดเพราะอาศัยความข่มอาศัยความตั้งใจ จิตมันก็จะป็นสมาธิโดยอัตโนมัติ
- (๔) “สมาธิ” คือ ความตั้งจิตมั่น หมายความว่า จิตมีเครื่องรู้และสติมีเครื่องระลึกมัน เมื่อมีสมาธิแล้ว ตัวปัญญาย่อมจะเกิดขึ้น
- (๕) “ปัญญา” คือ มีความรู้ทั่วชัด นั่นเอง หมายความว่า ได้ดวงตาเห็นธรรม หรือคุณธรรมในการเป็นพุทธะตามเส้นทางอริยมรรคครบทุกประการ

บุคคลที่ล้มเหลวในการปฏิบัติธรรมเหล่านี้มีคุณลักษณะพิเศษบางอย่าง คือ มีอกุศลมูลเป็นพื้นฐานของจิต เช่น ทำแล้วยังทุกข์ หาทางพ้นทุกข์ไม่ได้ หรือทำไปแล้วทำไมไม่รวยเหมือนกับคนอื่นเขา ไม่ได้เป็นเศรษฐีเหมือนกับเขา อะไรทำนองนี้ ซึ่งเป็นข้อแก้ตัวสำหรับมนุษย์กลุ่มนี้อยู่รำไรมิสิ้นสุด จนหมดเวลาเกิดของตัวเองในชาติภพนี้ไปอย่างน่าเสียดาย บางคนถึงขั้นลาสิกขาไปเลย หรือไม่งั้นก็เปลี่ยนศาสนากันไปเลย ก็ยังมีกิเลสอยู่อีก คือ เลือกศาสนาอะไรก็ได้ ที่ไม่เสียเปรียบที่ตนเองสร้างกรรมชั่วไว้มากมาย แต่ต้องการเสวยสุขทั้งในชาตินี้และชาติหน้า กลุ่มบุคคลเหล่านี้ จะตั้งหน้าตั้งตาตำหนิติเตียนผู้ปฏิบัติธรรมและครูบาอาจารย์ผู้ทำหน้าที่สั่งสอนการปฏิบัติธรรมอยู่ตลอด ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายที่บุคคลเหล่านี้ ไม่มีโอกาสได้พบกับอริยบุคคลหรืออริยสงฆ์ เนื่องจากไม่ได้แสวงหาอย่างตั้งใจจริง หรือพบเจอก็เป็นของปลอม ซึ่งมันช่วยไม่ได้จริง ๆ แต่ถ้าจะค้นหากันอย่างจริงจัง ผู้เขียนคิดว่าเป็นเรื่องที่หนีไม่พ้นจากความพยายามของเราอย่างแนบเนียน บุคคลที่ประกอบด้วยกิเลส ตัณหา อุปาทาน ในดวงจิตของตนอย่างเต็มที่ เป็นบุคคลที่พร้อมที่จะสร้างความเสื่อมให้แก่พุทธศาสนาได้ตลอดเวลา อันเนื่องมาจากความด้อยสมรรถภาพทางกายและจิตที่จะปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์ หรือผู้ทรงธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตลอดรอดฝั่ง เพราะหมดความอดทนความมุ่งมั่นมั่นหมายที่จะปฏิบัติตาม เลยอดได้เห็นธรรมเพราะธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ต้องลงทุนด้วยชีวิตเหมือนกันเพื่อจะแลกกับ “ดาวตาทันธรรม” เป็นเรื่องทีแต่ละคนต้องปฏิบัติธรรมด้วยตนเองเท่านั้น ดังตามหลักธรรมที่ว่า “ปัจจุตตุ เวทิตัพโพ วิญญูหิ” หมายความว่า “อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตนคือ เป็นวิสัยของวิญญูชนจะพึงรู้ได้ เป็นของจำเพาะตน ต้องทำจึงเสวยหรือรับผลได้เฉพาะตัว ทำให้กันไม่ได้เอวากันไม่ได้ และรู้ได้ประจักษ์ที่ในใจของตนเอง” อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนขอรับรองอีกครั้งว่า พุทธศาสนาไม่ได้เสื่อมอันใดทั้งสิ้น หลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังมีธรรมคุณครบ ๖ ประการอย่างไม่ต้องสงสัยอันใดทั้งสิ้น อันได้แก่

๑. สุวากุขาโต ภควตา ทมฺโม คือ พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว คือ ตรัสไว้เป็นความจริงแท้ อีกทั้งงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ ประกาศหลักการครองชีวิตอันประเสริฐ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง
๒. สนฺทิฎฺฐิโก คือ อันผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นชัดด้วยตนเอง คือ ผู้ใดปฏิบัติ ผู้ใดบรรลุ ผู้นั้นย่อมเห็นประจักษ์ด้วยตนเอง ไม่ต้องเชื่อตามคำของผู้อื่น ผู้ใดไม่ปฏิบัติ ไม่บรรลุ ผู้นั้นจะบอกก็เห็นไม่ได้
๓. อกาลิโก คือ ไม่ประกอบด้วยกาล คือ ไม่ขึ้นกับกาลเวลา พร้อมเมื่อใด บรรลุได้ทันที บรรลุเมื่อใด เห็นผลได้ทันที อีกอย่างว่า เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นอย่างนั้น ไม่จำกัดด้วยกาล
๔. เอหิปัสสิโก คือ ควรเรียกให้มาดู คือ เชิญชวนให้มาชม และพิสูจน์ หรือทำทายต่อการตรวจสอบ เพราะเป็นของจริงและดีจริง

๕. โอปนยิโก คือ *ควรรน้อมเข้ามา* คือ ควรรน้อมเข้ามาไว้ในใจ หรือน้อมใจเข้าไปให้ถึง ด้วยการปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในใจ หรือให้ใจบรรลุถึงอย่างนั้น หมายความว่า เชิญชวนให้ทดลองปฏิบัติคืออีกอย่างหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่นำผู้ปฏิบัติให้เข้าไปถึงที่หมาย คือ นิพพาน
๖. **ปัจจุตต เวทิตัพโพ วิญญูหิ** คือ *อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน* คือ เป็นวิสัยของวิญญูชนจะพึงรู้ได้ เป็นของจำเพาะตน ต้องทำจึงเสวยได้เฉพาะตัว ทำให้กันไม่ได้ เอาจากกันไม่ได้ และรู้ได้ประจักษ์ที่ในใจของตนเอง

เนื้อหาที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับคุณของพระธรรมหรือ “**ธรรมคุณ ๖**” ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ค้นพบ สำหรับให้พุทธศาสนิกชนได้พึงสังวรตระหนักในหลักธรรมดังกล่าวนี้ ความเลื่อมยอมเกิดกับบุคคลที่มีจิตประกอบด้วยอวิชชา รวมทั้งกิเลส ตัณหา และอุปาทาน ไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะเข้าหลักธรรมต่าง ๆ ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อย่างชัดเจน หรือเกิดวิปัสสนาหรือความคิดผิวนอกไปจากความเป็นจริงไปก่อนในขณะที่ปฏิบัติธรรม จึงเป็นเหตุปัจจัยทำให้คิดหรือสำคัญตัวเองผิดว่าเก่งกว่าด้วยการใช้อำนาจแห่ง “**อภิญญา**” หรือฤทธิ์ที่สามารถใช้ประโยชน์ในทางอกุศลกรรม ซึ่งจะมากน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับวิบากกรรมที่ได้ทำสะสมไว้ทั้งในอดีตและปัจจุบันที่จะส่งผลวิบากให้เกิดทุกข์ในอนาคต อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนขอยืนยันอีกครั้งหนึ่ง พระพุทธศาสนาไม่เคยเสื่อมอะไรเลย ซึ่งรวมเป็นกาลเวลานานถึงเกือบ ๒๕๐๐ ปีแล้ว และหลักพระธรรมคำสอนทั้งหมด ยังทำทนายให้ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหมดให้เข้ามาพิสูจน์ ความอัศจรรย์พิสดารในศาสนาแห่งวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ทางจิตนี้อยู่ตลอดกาล แล้วผู้อ่านตั้งใจกล้าทำจริงไหมตั้งแต่เดี๋ยวนี้เลย

กล่าวอีกนัยหนึ่ง มูลเหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพุทธศาสนาอีกอย่างหนึ่งความรู้สึกที่ว่า “**พุทธศาสนาเสื่อม**” นั้น คือ คุณภาพของธรรมเนียมที่จะเข้ามาสืบทอดพระศาสนานั้น มีศักยภาพ คุณภาพ และความพร้อม รวมในทั้งกายและใจ สูงเพียงใดถึงตัดสินใจเข้าร่วมพระพุทธศาสนาเช่นนี้ ผู้ที่จะเข้าสู่ภูมิของพระอรหันต์ได้ นั้น มีลักษณะอย่างไรที่ญาติโยมจะยึดเป็นที่พึ่งเป็นสรณะได้อย่างแท้จริง วิธีพื้นฐานที่จะตรวจสอบง่าย ๆ เลย คือ “**สังฆคุณ ๘**” หรือคุณของพระสงฆ์ ๘ ประการ ซึ่งจะเป็นคุณสมบัติรับรอง ได้แก่

๑. **สุปฏิปันโน** *ภควโต สวากสงฺโฆ* คือ พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ปฏิบัติดี
๒. **อุชุปปฏิปันโน** คือ เป็นผู้ปฏิบัติตรง
๓. **ญายปฏิปันโน** คือ เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง
๔. **สามิจปฏิปันโน** คือ เป็นผู้ปฏิบัติสมควร
๕. **อาหุเนยฺโย** คือ เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ คือควรรับของที่เขานำมาถวาย
๖. **ปาหุเนยฺโย** คือ เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ
๗. **ทกฺขิณฺเณยฺโย** คือ เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา หรือ ควรแก่ของทำบุญ

๘. **อณฺชลิกรณียโย** คือ เป็นผู้ควรแก่การทำอัญชลี หรือควรแก่การกราบไหว้
๙. **อนุตฺตํ ปุณฺณกุเขตฺตํ โลกุตฺต** คือ เป็นเนื่อนานุญอันยอดเยี่ยมของโลก หรือเป็นแหล่งปลูกฝังและเผยแผ่ความดีที่ยอดเยี่ยมของโลก

หลักธรรมหรือมาตรการ (Criteria) นี้ ควรเป็นเครื่องมือที่ผู้ปฏิบัติธรรมใช้ตรวจสอบผู้เป็นอริยสงฆ์หรือผู้กำลังจะเป็นพระอริยสงฆ์ในกาลข้างหน้าได้อย่างแม่นยำ จะได้เกิดศรัทธาและความเชื่อมั่นในการปฏิบัติธรรมได้เต็มกำลัง ไม่ต้องเปลี่ยนมาเปลี่ยนไปในการนับถือศาสนา เพราะผู้ปฏิบัติธรรมได้พบกับเนื่อนานุญของตนเองแล้ว ความสำเร็จที่จะได้รับย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคตเช่นกัน เพราะฉะนั้น ความเลื่อมในพระพุทธศาสนาย่อมไม่มีย่างแน่นอน ถ้าบุคคลที่มุ่งบวชเป็นธรรมณฺฑิมิคุณภาพหรือคุณสมบัติครบตาม **“สังฆคุณ ๘”** นี้ จะได้เป็นเสาหลักค้ำจุนพระพุทธศาสนาสืบต่อไป อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญอีกอย่าง คือ ฝ่ายฆราวาสก็ควรสนับสนุนพระสงฆ์ที่อยู่ในระเบียบสงฆ์ที่เคร่งครัด ควรใช้อุบายในการดำเนินชีวิตผู้ประพฤติกิจหรือวิปัสสนาในพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้ทั้งตนเองและผู้อื่นได้เห็นการสืบต่อพระศาสนาในทางที่ถูกต้อง เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางกายและใจในการปฏิบัติธรรมต่อไป

ข้างหน้า ขอยืนยันอีกครั้งหนึ่งว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้เลื่อมไปทั้งพระกรุณาธิคุณขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณพระธรรม และคุณพระอริยสงฆ์ ซึ่งเป็นพระรัตนตรัยค้ำจุนพระศาสนา ผู้มีปัญญาด้วยอวิชา กิเลส ตัณหา และอุปาทาน ย่อมไม่พบอริยสังฆธรรมอันแท้จริงขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ถ้าผู้รู้ตัวเองหันทวงที่ด้วยกำลังปัญญาที่เห็นธรรม ณ กาลแห่งนั้น ย่อมพบเส้นทางแสงประทีปแห่งธรรมอันแท้จริงทั้งในภพชาตินี้และภพชาติหน้าอย่างแน่นอน พระรัตนตรัยแห่งดวงแก้วปัญญาสามประการในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ยังสะอาดบริสุทธิ์อยู่ สำหรับผู้แสวงธรรมด้วยปัญญาและสติสัมปชัญญะ ด้วยหลักธรรมง่าย **“ไตรลักษณ์”** คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือ **ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน** ซึ่งอยู่ภายใต้กฎแห่งธรรมชาติที่ว่า **“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นมีความดับไปเป็นธรรมดา”** นี้คือหลักธรรมที่เป็นกฎแห่งธรรมชาติตลอดไป

สำหรับสาเหตุปัจจัยอื่นที่ทำให้พุทธศาสนาเลื่อมก็คือ ความประมาทหรืออวิชาของผู้นำหรือผู้มีการศึกษาสูงในสังคม ที่ทำตนเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่นุชนรุ่นหลัง สาเหตุสำคัญน่าจะเกิดจากค่านิยมหรือความเชื่อที่ว่า การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของคนมีทุกข์ โศกเศร้า อาลัย กับสิ่งที่ตนรักตนชอบที่พราวจากกันไป จึงหันหน้าเข้าวัด ผู้มีการศึกษาสูง หรือหน้าที่การงานสูง ไม่น่าจะล่าหลังไปเข้าวัดเข้าวา ไปคุยกับพระสงฆ์ที่มีการศึกษาค่ำกว่า ซึ่งพระสงฆ์ส่วนใหญ่มีการศึกษาทางด้านโลกในระดับปริญญาตรี โท หรือเอก น้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระกรรมฐานหรือพระธุดงค์ ส่วนใหญ่จะเป็นลูกชาวบ้านทั่วไปจากครอบครัวยากจนหรือเป็นชาวไร่ชาวนาทั่ว ๆ ไป แต่ถ้าบวชแล้วศึกษาธรรมะจนแตกฉานก็มีสติปัญญาสูงกว่าพวกที่เรียนจบปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก

ข้าราชการ นักการเมือง นักธุรกิจ นักศึกษา ผู้มีหน้าที่การงานสูง หรือบุคคลทั่วไป แต่ถ้าเป็นพระที่เรียนปริยัติธรรม และการศึกษาทางโลก คือ ต้องการเรียนจบปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก ตามลำดับ ส่วนมากเมื่อจบการศึกษาทางด้านศาสนาและทางโลกแล้ว มักลาสิกขาจากบรรพชิตหรือนักบวชไปครองเรือนหรือแต่งงานมีครอบครัว ไม่ได้ทำหน้าที่สืบทอดพระศาสนาอย่างจริงจัง ซึ่งอาจจะอนุมานได้ว่า ไม่ได้ปฏิบัติธรรมตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างจริงจัง เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งหลายอย่างแท้จริงเลย จึงสูญเสียทรัพยากรมนุษย์สนับสนุนพระศาสนาไปอีกส่วนหนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งที่เป็นพระสงฆ์แต่ยังไม่ถึงพระธรรมของศาสนาก็มีอยู่มากมายในขณะเดียวกัน ซึ่งมีแนวโน้มสร้างความเสียหายหรือความเสื่อมในพระศาสนาอย่างมากมายเช่นเดียวกัน ดังมีตัวอย่างพระที่ปฏิบัตินอกกรอบทางปรากฏเป็นข่าวในสื่อต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนบั่นทอนความรู้สึก ความศรัทธา กำลังใจ ในพระพุทธศาสนาให้น้อยลงเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น กลุ่มข้าราชการ นักการเมือง นักธุรกิจ นักศึกษา ผู้มีหน้าที่การงานสูง หรือบุคคลทั่วไป ในบางส่วนจึงมองสภาพของพระพุทธศาสนายังมีจุดอ่อนอยู่มาก คือ ยังไม่นำเลื่อมใสที่จะสร้างแรงศรัทธาได้เพียงพอ จะเข้าวัดก็เฉพาะตอนเผาศีหรือญาติมิตรสหายเท่านั้น แม้แต่ฟังเทศน์ฟังธรรมก็ฟังไปตามพิธีให้มันเสร็จ ๆ ไป ไม่สามารถได้ปัญญาแห่งธรรมะหรือเกิดอนุสติสัญญาณอะไรเลย หลังออกจากวัด พุดง่าย ๆ คือ พระพัฒนาตามหลังชาวบ้าน และพระก็ไม่สามารถชี้แนะแนวทางแห่งสังฆธรรมหรือเส้นทางของอริยมรรคที่พึงปฏิบัติให้แก่ญาติโยมได้เลย พวกกันมีดทั้งสองฝ่าย ตักเตือนกันก็ไม่ได้ เพราะพวกอวิชชากับพวกอวิชชามาเจอกันที่วัด ลองคิดกันดูอะไรจะเกิดขึ้นที่วัดแน่นอนเรื่องใหญ่ที่เกิด คือ กิเลส ตัณหา อุปาทาน ก็คือ ทุกข์ซ้ำซ้อนให้ทั้งสองฝ่าย เรื่องสนทนธรรมย่อมไม่เกิดขึ้นซึ่งเป็นหนทางแห่งการหลุดพ้นทุกข์ทั้งปวง ก็ได้แต่ดวงตามืดบอดออกจากวัดไปเท่านั้น ไม่สามารถดูดซึมซับเอาสติปัญญาในแนวทางอริยมรรค ที่พึงควรปฏิบัติได้ในชีวิตของฆราวาส ยกตัวอย่างเช่น พระต้องการเดินทางไปธุระต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกสบาย อาจออกอุบายชี้ให้ญาติโยมบริจาครถยนต์ถวายจะได้บุญสามารถเดินทางขึ้นสวรรค์ได้ หรือญาติโยมกิเลสหนาหน่อยก็ขอเลขหอยไปเลย สภาพดังกล่าว เราสามารถเห็นได้ทั้งวัดในเมืองและต่างจังหวัด ปัจจัยอะไรที่จะทำให้ข้าราชการ นักการเมือง นักธุรกิจ นักศึกษา ผู้มีหน้าที่การงานสูง หรือบุคคลทั่วไป เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ตามแนวทางที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างแก่นุชนรุ่นหลัง ผู้เขียนคิดว่าจุดเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงน่าจะเริ่มปฏิรูปขึ้นที่พระสงฆ์และวัด โดยพระสงฆ์ทุกรูปต้องเอาเป็นธุระสำคัญเพื่อสร้างแรงศรัทธามาหาชนให้ได้

สาเหตุหรือปัจจัยแห่งความเสื่อมของพระพุทธศาสนาในอันดับต่อไป คือ ความยากใน “ความอัศจรรย์พิสดารของหลักพระธรรมคำสอน” หมายความว่า บุคคลที่ขาดปริยัติธรรมและปฏิบัติทางปฏิบัติจริงตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในพระพุทธศาสนา ในหลักการของพระพุทธศาสนาแบ่ง “ศาสน์” หรือ “ศาสนา” ออกเป็น ๒ ด้าน ได้แก่

(๑) **ปริยัติศาสนา** คือ คำสอนฝ่ายปริยัติ, คำสอนอันจะต้องเล่าเรียนหรือจะต้องจำของ ได้แก่ สุตตะ เคยยะ ฯลฯ เวทีถละ และ **นวังคสัตถุศาสน์**

(๒) **ปฏิบัติศาสนา** คือ คำสอนฝ่ายปฏิบัติ, คำสอนที่จะต้องปฏิบัติ ได้แก่ สัมมาปฏิบัติ อนุโลมปฏิบัติ อปจนิกปฏิบัติ (ปฏิบัติที่ไม่ขัดขวาง) อันัตถปฏิบัติ (ปฏิบัติที่เป็นไปตามความมุ่งหมาย) ธรรมานุวัตรปฏิบัติ (ปฏิบัติธรรมลูก) กล่าวคือ การบำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์ หรือการคุ้มครองทวารในอินทรียทั้งหลาย ได้แก่ โภชนมัตตัญญูตา ชาคเรียนุโยค สติสัมปชัญญะ, สติปัญญา ๔, สัมมัปปธาน ๔, อิทธิบาท ๔, อินทรีย ๕, พละ ๕, โภชณงค์ ๗, มรรคมืองค์ ๘, หลักปฏิบัติที่สำคัญในหมวดนี้ก็คือหลักธรรม **โพธิปักขิยธรรม ๓๗**

อาจกล่าวได้ว่าในด้านปริยัติธรรมหรือปริยัติศาสนานั้น มีความยากลำบากสูงกว่าจะได้รับความสำเร็จในการศึกษาพระธรรม ซึ่งส่วนนี้จะเห็นได้จากผลการสอบเปรียญตรี เปรียญโท และเปรียญเอก มีผู้สำเร็จน้อยมากในแต่ละปี ผู้ที่จะมีความรู้แตกฉานมีน้อยมาก เพราะต้องศึกษาเป็นภาษาบาลีเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีพระสงฆ์จำนวนมากเข้าศึกษาในโรงเรียนเปรียญที่จัดขึ้นตามวัดที่ได้รับอนุญาตเปิดสอนเท่านั้น นักรรรมเหล่านี้ยังขาดการสนับสนุนด้านทุนน้อยมาก

สำหรับด้านปฏิบัติศาสนานั้น ผู้ปฏิบัติควรจะอยู่ในระดับการเป็นอริยบุคคลหรืออริยสงฆ์ให้ได้จะเป็นการดีที่สุด ผู้ปฏิบัติธรรมควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “อริยบุคคล” หรือ “อริยสงฆ์” หรือ “พระอริยะเจ้า” ให้ถ่องแท้เสียก่อน ซึ่งผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างเพิ่มเติม คือ “อริยบุคคล ๗” (บุคคลผู้ประเสริฐ) โดยจะเรียงลำดับจากสูงลงมาตามลำดับ ดังนี้

๑. **อุกโทภาควิมุต** คือ ผู้หลุดพ้นทั้งสองส่วน คือ ท่านที่ได้สัมผัสวิโมกข์ ๘ ด้วยกาย และสิ้นอาสวะแล้วเพราะเห็นด้วยปัญญา หมายถึงเอาพระอรหันต์ผู้ได้เจโตวิมุตติขึ้นอรุปลสมาบัติมาก่อนที่จะได้ปัญญาวิมุตติ
๒. **ปัญญาวิมุต** คือ ผู้หลุดพ้นด้วยปัญญา คือ ท่านที่มีได้สัมผัสวิโมกข์ ๘ ด้วยกาย แต่สิ้นอาสวะแล้ว เพราะเห็นด้วยปัญญาหมายถึงเอาพระอรหันต์ผู้ได้ปัญญาวิมุตติก็สำเร็จเลยทีเดียว
๓. **กายสักขิ** คือ ผู้เป็นพยานด้วยนามกาย หรือ ผู้ประจักษ์กับตัว คือ ท่านที่ได้สัมผัสวิโมกข์ ๘ ด้วยกาย และอาสวะบางส่วนก็สิ้นไปเพราะเห็นด้วยปัญญา หมายถึงเอาพระอริยบุคคลผู้บรรลุโสดาปัตติผลแล้วขึ้นไปจนถึงเป็นผู้ปฏิบัติ เพื่อหรือหัดที่มีสมาธิในทรียแก่กล้าในการปฏิบัติ
๔. **ทัญญูปัตตะ** คือ ผู้บรรลุสัมมาทัญญู คือ ท่านที่เข้าใจอริยสังขธรรมถูกต้องแล้ว และอาสวะบางส่วนก็สิ้นไปเพราะเห็นด้วยปัญญา หมายถึงเอาพระอริยบุคคลผู้บรรลุโสดาปัตติผลแล้วขึ้นไป จนถึงเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อหรือหัด ที่มีปัญญินทรียแก่กล้าในการปฏิบัติ

ดังนั้น คำว่า “อริยบุคคล” หรือ “ทักษิณบุคคล” นี้ สามารถนำมาเป็นมาตรฐานการวัดความก้าวหน้าของผู้ปฏิบัติธรรมได้ อย่างน้อยที่สุดก็ให้อยู่ในชั้น “สัทธานุสारी” คือ ท่านผู้ปฏิบัติเพื่อบรรลุโศคาปัตติผลที่มีสัทชินทรีย์แก่กล้า อบรมอริยมรรคโดยมีศรัทธาเป็นต้นนำ ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ถ้าบรรลุผลแล้วกลายเป็นสัทธาวิมุตตนเอง ผู้ที่ขาดศรัทธาแรงกล้าไม่สามารถบรรลุถึงธรรมทักษิณบุคคลทั้ง ๓ ได้อย่างแน่นอน สิ่งนี้เป็นเครื่องรับรองว่า พระพุทธศาสนาไม่มีทางเสื่อมอย่างแน่นอนเช่นกัน ผู้ปฏิบัติไม่ได้มีแนวโน้มจะเกิดวิปลาดได้เช่นกัน คือ “อุตริธรรม” หมายความว่า ความรู้เห็นคลาดเคลื่อน หรือความรู้เข้าใจผิดเพี้ยนจากความเป็นจริง ซึ่งสามารถแบ่ง “ความวิปลาด” นี้เป็น ๓ ระดับ คือ

๑. **สัญญาวิปลาด** คือ สัญญาคลาดเคลื่อน หมายถึงผิดพลาดจากความเป็นจริง เช่น คนตกใจเห็นเชือกเป็นงู
๒. **จิตตวิปลาด** คือ จิตคลาดเคลื่อน ความคิดผิดพลาดจากความเป็นจริง เช่น คนบ้าคิดเอาหญ้าเป็นอาหาร
๓. **ทัญญูวิปลาด** คือ ทัญญูคลาดเคลื่อน ความเห็นผิดพลาดจากความเป็นจริง โดยเฉพาะเชื่อถือไปตามสัญญาวิปลาด หรือจิตตวิปลาดนั้น เช่น มีสัญญาวิปลาดเห็นเชือกเป็นงูแล้วเกิดทัญญูวิปลาดเชื่อหรือลงความเห็นว่าที่บริเวณนั้นมีงูชุม หรือมีจิตตวิปลาดว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นต้องมีผู้สร้าง จึงเกิดทัญญูวิปลาดว่า แผ่นดินไหวเพราะเทพเจ้าบันดาล

จากระดับความวิปลาดทั้ง ๓ ระดับนี้ ก่อให้เกิดความคิดวิปลาดในอีกระดับหนึ่ง หรือความวิปลาดระดับที่ ๔ คือ เป็นพื้นฐาน เป็นไปใน ๔ ด้าน คือ

๑. วิปลาดในสิ่งที่ไม่เที่ยง ว่าเที่ยง
๒. วิปลาดในสิ่งที่เป็นทุกข์ ว่าสุข
๓. วิปลาดในสิ่งที่ไม่เป็นตัวตน ว่าตัวตน
๔. วิปลาดในสิ่งที่ไม่งาม ว่างาม

ความเข้าใจผิดเพี้ยนจากความเป็นจริง มักเกิดกับบุคคลที่ปฏิบัติธรรมนอกเหนือจากหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งสิ้น สำคัญตัวเองผิคนึกว่าตนเองก็สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าเสียเอง ข้อนี้นักปฏิบัติธรรมต้องพึงระวังเช่นเดียวกัน ผู้มีจิตวิปลาดนี้ผู้เขียนพบเจอบ่อยเหมือนกันในเส้นทางการปฏิบัติธรรม เนื่องจากพวกเขาเหล่านั้น ขาดผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้รู้ (Guru) หรือไม่มีครูบาอาจารย์คอยให้คำแนะนำที่ดีจากประสบการณ์จริง หรือถ้ามีก็ไม่มีแรงศรัทธาที่แท้จริง แสดงตัววัดลอยเท้าของครูบาอาจารย์อยู่ตลอดเวลา ไม่งั้นก็มีการย้ายสำนักปฏิบัติธรรมบ่อยเกินไป เลยไม่ได้อะไรดีสักอย่างหนึ่ง อย่างลืมน่าในเส้นทางการปฏิบัติธรรมนั้น มันเป็นเรื่องจิตพิจารณาจิตภายในตัวของเราเอง ถ้ามีการส่งกระแสจิตออกไปรับรู้เรื่องภายนอก สมาธิอาจล้มละลายพังไปแล้วนำไปสู่ “ภุมิวิปลาด” หรือเรียกว่า “อสังขณภุมิ” ก็ได้ แทนที่จะเดินทางไปสู่ดินแดนแห่ง “พุทธภูมิ” ที่สำคัญ

ไปสำคัญตนเองผิด คิดเอาเองว่าตนเองบรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันเสียแล้ว ทั้งที่อยู่ในดินแดน อสังกัญญา เช่น การหลงในภาพนิมิตต่าง ๆ แล้วจิตพาไปเพราะจิตคิดปรุงแต่งนิมิตเหล่านั้นขึ้นเอง จิตไม่มีสมรรถภาพแข็งแกร่งเพียงพอที่จะหลุดพ้นจากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ได้ ซึ่งมันเป็นไปไม่ได้ ที่จะไปบรรลุธรรมในแหล่งภูมิดังกล่าวนี้ ในประเด็นนี้ อาจมีข้อมูลสนับสนุนว่า “ปุถุชน พระโสดาบัน และพระสกทาคามี ย่อมไม่เกิดใน “สุทธาวาสภูมิ” หรือพระอริยะไม่เกิดใน“อสังกัญญา” และใน “อบายภูมิ” เช่นกัน” ดังนั้น การสำคัญตนเองผิดเป็นเรื่องต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก เพราะข้อผิดพลาดดังกล่าวนี้ จะนำไปสู่ความล้มเหลวในทางปฏิบัติศาสนาอย่างรุนแรง ถึงขั้นย้าย พระศาสนาถิ่นเลยก็ว่าได้ ซึ่งมีตัวอย่างค้ำยันในเส้นทางการปฏิบัติธรรม สาเหตุหลัก ๆ ก็คือ เกิด ความประมาทหรือขาดการสำรวจของจิต จิตยังขาดสัมมาทิฐิ คือ เห็นชอบ ได้แก่ ความรู้ริยสังข์ ๔ หรือ เห็นไตรลักษณ์ หรือ รู้กุศลและอกุศลมูลกับกุศลและอกุศลมูล หรือเห็นปฏิจกสมุปบาทได้ อย่างถ่องแท้เพื่อเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติธรรม

กล่าวโดยย่อ “ความยากลำบากของหลักคำสอนและแนวทางปฏิบัติ” นั้น ต้องขึ้นอยู่กับ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ๕ ประการ ต่อไปนี้ คือ (๑) ความตั้งใจจริง (๒) ความศรัทธา (๓) ความขยันหมั่นเพียร (๔) ความอดทน และ (๕) การลงมือปฏิบัติจริง เท่านั้น ถึงจะได้ “ดวงตาเห็นธรรม” ในแนวทางปฏิบัติธรรมตามแบบฉบับขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแท้จริง เราชาวพุทธ ทั้งหลายลองคิดพิจารณาว่า ถ้าจำนวนของผู้ปฏิบัติธรรมที่มี “โมหสมาธิ” คือ สมาธิที่ผิดเพี้ยนไป ไม่ใช่สัมมาสมาธิที่แท้จริง จะส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบันและอนาคต แทนที่จะเป็น “สัมมาสมาธิ” นี้เป็นปัญหาแห่งความเสื่อมในการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่เราเห็นค้ำยันตามสำนักปฏิบัติธรรม พวกเราต้องให้ความสนับสนุนการสร้างนักธรรมนักปฏิบัติธรรมที่มีคุณภาพให้เกิดขึ้นในบวรพระพุทธศาสนาให้มากที่สุด เป็นการสร้างกรรมดี เป็นผลบุญ เป็นกุศลกรรม และเป็นอนิสงฆ์ต่อตนเองด้วยในกาลภาคหน้า เพื่อเป็นทรัพยากรบุคคลที่มี คุณภาพสูงในเผยแผ่หลักธรรมที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างแรงศรัทธาที่ถูกต้องในหมู่ ฆราวาสให้แพร่ไพศาลออกไปยิ่งขึ้น ดังนั้น คำว่า “พุทธศาสนาเสื่อม” ย่อมไม่เกิดขึ้นแน่นอน ถ้าชาวพุทธทุกคนนำเรื่องดังกล่าวมาเป็นธุระมากยิ่งขึ้น ให้ความร่วมมือกัน ให้ขยายออกไปอย่าง กว้างขวาง ทุกวัดอารามทั่วประเทศ สมกับเป็นดินแดนแห่งพุทธภูมิของศาสนาพุทธของเรา

ปัจจัยแห่งความเสื่อมในพระพุทธศาสนาอีกประการหนึ่ง คือ “ความเชื่อในเรื่องการทำบุญ” ทำบุญมากเท่าไร ยิ่งได้บุญมากเท่านั้น แต่ในการน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนพระพุทธเจ้ามาใช้ ในชีวิตประจำวันนั้น ไม่ได้ใส่ใจนำมาปฏิบัติจริง อาจจะเนื่องจากไม่เข้าใจจริง ๆ หรือเกิดอาการ ผิดเพี้ยนในแนวทางปฏิบัติ ไม่สามารถอธิบายได้เช่นกัน คือ เกิดอาการวิงเวียนในอวิชชา กิเลส ตัณหา และอุปาทาน อย่างไม่เข็ดหลาบก็ได้ หรือเกิดจากความมกมาย คือ “เมาบุญ” แบบถอนไม่ขึ้น ก็ว่าได้ เป็นการเมาลุ่มหลงในความดีแบบไม่ลืมหูลืมตา แทนที่จะได้บุญกุศลกลับเปลี่ยนไปตรงกัน ข้ามเป็นการสร้างวิบากกรรมแบบไม่รู้ตัว ดังนั้น ลองมาพิจารณาทำความเข้าใจกับคำว่า “ทำบุญทำ

ทาน” หรือ “การทำบุญสุนทาน” ว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง ที่ต้องนำมาพิจารณาตามแนวทางของ พุทธศาสนา ผู้เขียนขอชี้แจงเป็น ๖ ด้าน คือ

- (๑) บุญกิริยาวัตถุ คือ หลักการทำความดี
- (๒) สัมปทาคุณ คือ ความถึงพร้อมให้เป็นทานอันยอดเยี่ยม
- (๓) ทานสมบัติ คือ ความพร้อมพร้อมสมบูรณ์ให้เป็นทานที่มีผลมาก
- (๔) บารมี คือ คุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติอย่างยั่งยืน
- (๕) ทักขิณาวิสุทธิ คือ ความบริสุทธิ์แห่งทักษิณาหรือของทำบุญ
- (๖) เบญจกัลยาณธรรม คือ ธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีลหรือศีล ๕

สำหรับเรื่องแรกนั้น คือ “บุญกิริยาวัตถุ” หมายถึง ที่ตั้งแห่งการทำบุญ หรือหลักการทำความดีนั่นเอง เราสามารถแบ่งออกเป็น บุญกิริยาวัตถุ ๓ และบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ดังนี้

“บุญกิริยา ๓” ประกอบด้วย ทานมัย สีลมัย และภวานามัย ได้แก่

๑. ทานมัย คือ ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ
๒. สีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย
๓. ภวานามัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภavana คือฝึกอบรมจิตใจเจริญปัญญา

“บุญกิริยา ๑๐” มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ทานมัย คือ ทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ
๒. สีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย
๓. ภวานามัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภavana คือฝึกอบรมจิตใจเจริญปัญญา
๔. อปจายนมัย คือ ทำบุญบุญด้วยการประพฤติดอ่อนน้อม
๕. เวยยาวัจจมัย คือ ทำบุญด้วยการช่วยชวนชวนรับใช้
๖. ปัตติทานมัย คือ ทำบุญด้วยการเจตีย์ส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น
๗. ปัตตานุโมทนามัย คือ ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น
๘. ฐัมมัสสวนมัย คือ ทำบุญด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้
๙. ฐัมมเทศนามัย คือ ทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้
๑๐. ทิฏฐชุกัมม คือ ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง

ส่วนเรื่องเกี่ยวกับ “สัมปทาคุณ” นั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับความถึงพร้อม ความพร้อมพร้อม สมบูรณ์แห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งทำให้ทานที่บริจาคแล้ว เป็นทานอันยอดเยี่ยม มีผลมาก อาจเห็นผลทันตา ซึ่ง “สัมปทาคุณ” นั้น มีองค์ประกอบ ๔ ประการ ดังนี้

๑. วัตถุสัมปทา คือ ความถึงพร้อมด้วยวัตถุ หมายถึง บุคคลผู้เป็นที่ตั้งรองรับทาน เช่น ทักขิณเฒิบุคคลเป็นพระอรหันต์ หรือพระอนาคามี ผู้เข้านิโรธสมบัติได้
๒. ปัจจัยสัมปทา คือ ความถึงพร้อมด้วยปัจจัย คือ สิ่งที่จะให้เป็นของบริสุทธิ์ ได้มาโดยชอบธรรม

๓. เจตนาสัมปทา คือ ความถึงพร้อมด้วยเจตนา คือ มีเจตนาในการให้สมบรูณ์ครบ 3 กาล ทั้งก่อนให้ขณะให้ และหลังให้ จิตโสมนัส ประกอบด้วยปัญญา
๔. คุณาติเรกสัมปทา คือ ความถึงพร้อมด้วยคุณส่วนพิเศษ คือ “ปฏิคาหก” มีคุณสมบัติพิเศษ เช่น ทักขิไณยบุคคลนั้น ออกจากนิโรธสมาบัติใหม่ ๆ

สำหรับเรื่องเกี่ยวกับ “สมบัติ” หรือ “ทานสมบัติ ๓” คือ ความถึงพร้อม หรือความพร้อมพร้อมสมบรูณ์ ซึ่งทำให้ทานที่ได้บริจาคแล้วเป็นทานอันยอดเยี่ยมและมีผลมาก ได้แก่

๑. เขตตสมบัติ หมายถึง บุญเขตถึงพร้อม คือ ปฏิคาหก หรือผู้รับทาน เป็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบประกอบด้วยคุณธรรม
๒. ไทยธรรมสมบัติ หมายถึง ไทยธรรมถึงพร้อม คือ สิ่งที่เป็นของบริสุทธ์ได้มาโดยชอบธรรม และเหมาะสมเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ
๓. จิตตสมบัติ หมายถึง เจตนาถึงพร้อม คือ ให้ความตั้งใจ คิดจะให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับแท้จริงมีเจตนาบริสุทธ์ทั้ง ๓ กาล คือ (๑) ก่อนให้ใจยินดี (๒) ขณะให้จิตผ่องใส และ (๓) ให้แล้วเบิกบานใจ

สำหรับเรื่องเกี่ยวกับ “บารมี ๑๐” หรือ “ทศบารมี” คือ ปฏิปทาอันขบถยิ่ง หรือคุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติอย่างยิ่งยวด คือ ความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษ เพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูง เช่น ความเป็นพระพุทธเจ้าและความเป็นมหาสาวก เป็นต้น ก็เป็นการทำบุญหรือทำความดีเช่นกัน มีดังนี้

๑. ทาน คือ การให้ การเสียสละ
๒. ศีล คือ การรักษากายวาจาให้อยู่ในหลักความประพฤติที่เป็นแบบแผนแห่งภาวะของตน ความประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย
๓. เนกขัมมะ คือ การออกบวช หรือความปลีกตัวปลีกใจจากกาม
๔. ปัญญา คือ ความรอบรู้ ความหยั่งรู้เหตุผล เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง และรู้จักแก้ไขปฏิบัติจัดการต่างๆ
๕. วิริยะ คือ ความเพียร ความแก่กล้า ไม่เกรงกลัวอุปสรรค พยายามบากบั่นอุตสาหะ ก้าวหน้าเรื่อยไป ไม่ทอดทิ้งธุระหน้าที่
๖. ขันติ คือ ความอดทน ความทนทานของจิตใจ สามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจ เหตุผล และแนวทางความประพฤติหรือการปฏิบัติ ที่ตั้งไว้เพื่อจุดหมายอันชอบ ไม่ลู่อำนาจ ทิเลศ
๗. สัจจะ คือ ความจริง คือ พูดจริง ทำจริง และจริงใจ
๘. อธิษฐาน คือ ความตั้งใจมั่น การตัดสินใจเด็ดเดี่ยว วางจุดหมายแห่งการกระทำของตนไว้แน่นอน และดำเนินตามนั้นแน่วแน่
๙. เมตตา คือ ความรักใคร่, ความปรารถนาดี มีไมตรี คิดเกื้อกูลให้ผู้อื่นและเพื่อนร่วมโลกทั้งปวง มีความสุขความเจริญ

๑๐. อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง ความวางใจสงบราบเรียบสม่ำเสมอ เทียง
 ธรรม และดำรงอยู่ในธรรม ไม่เอนเอียงหรือหวั่นไหวไปด้วยความยินดีใน
 ร้ายชอบชังหรือแรงเข้าขวานขั่วยูใด ๆ

สำหรับเรื่องสุดท้ายเกี่ยวกับ “ทักษิณาวิสุทธิ ๔” หมายถึง ความบริสุทธิ์แห่งทักษิณา คือ
 ของทำบุญ จะมีสภาวะในการทำบุญเป็น ๔ แบบ ดังนี้

๑. ทักษิณาที่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปฏิบัติ คือ ทายกมีศีลมี
 กัลยาณธรรม แต่ปฏิบัติทุกศีล มีบาปกรรม
๒. ทักษิณาที่บริสุทธิ์ฝ่ายปฏิบัติ ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก คือ ทายกทุกศีล มีบาป
 ธรรม แต่ปฏิบัติทุกศีล มีกัลยาณธรรม
๓. ทักษิณาที่ไม่บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก ทั้งฝ่ายปฏิบัติ คือ ทั้งสองฝ่ายทุกศีล มี
 บาปกรรม
๔. ทักษิณาที่บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก ทั้งฝ่ายปฏิบัติ คือ ทั้งสองฝ่ายมีศีล มี
 กัลยาณธรรม

ในความเป็นจริง อาจกล่าวได้ว่า “ทักษิณาวิสุทธิ ๔” หรือ ความบริสุทธิ์แห่งทักษิณานั้น แบบที่ ๔
 เป็นส่วนที่ดีที่สุด ที่พึงปฏิบัติในการทำบุญ คือ ทักษิณาที่บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก ทั้งฝ่ายปฏิบัติ
 หมายความว่า ทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายรับ กับฝ่ายทำบุญ มีศีลครอบครองอยู่ และมีกัลยาณธรรมอยู่

สำหรับเรื่องสุดท้ายเกี่ยวกับ “เบญจธรรม” หรือ “เบญจกัลยาณธรรม” หมายถึง ธรรม ๕
 ธรรมอันดีงามห้าอย่างคุณธรรมห้าประการ คู่กับ “เบญจศีล” หรือ “ศีล ๕” เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การ
 รักษาเบญจศีล ผู้รักษาเบญจศีลควรมีไว้ประจำใจ ได้แก่

๑. เมตตาและกรุณา คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ และ
 ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ คู่กับศีลข้อที่ ๑ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. สัมมาอาชีวะ คือ การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต คู่กับศีลข้อที่ ๒ คือ เว้นจาก
 การลักขโมย หรือการ โกงกิน
๓. กามสังวร คือ ความสังวรในกาม ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตน
 ในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงไหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส คู่กับศีล
 ข้อที่ ๓ เว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม
๔. สัจจะ คือ ความสัตย์ ความซื่อตรง คู่กับศีลข้อที่ ๔ เว้นจากการพูดเท็จ
 โกหก หลอกลวง
๕. สติสัมปชัญญะ คือ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยังคิด
 รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมา
 ประมาท คู่กับศีลข้อที่ ๕ เว้นจากน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่ง
 ความประมาท

กล่าวโดยสรุปในเรื่อง “การทำบุญกุศล” ในหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ก็ให้ทำความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทั้ง ๖ ประเด็น ได้แก่

- (๑) บุญกิริยาวัตถุ คือ หลักการทำความดี
- (๒) สัมปทาคุณ คือ ความถึงพร้อมให้เป็นทานอันยอดเยี่ยม
- (๓) ทานสมบัติ คือ ความพร้อมพร้อมสมบูรณ์ให้เป็นทานที่มีผลมาก
- (๔) บารมี คือ คุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติอย่างยั่งยืน
- (๕) ทักขิณวิสุทธิ คือ ความบริสุทธิ์แห่งทักษิณาหรือของทำบุญ
- (๖) เบญจกัลยาณธรรม คือ ธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีลหรือศีล ๕

โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ก็เพื่อให้เกิดความเข้าใจในทางที่ถูก ไม่เกิดอวิชชาในจิตใจ ความวิปลาส หรือความผิดเพี้ยนไป ตามแต่จะคิดกันขึ้นมาเองว่าเป็นบุญเป็นกุศลที่พึงมีพึงได้ ถ้าทำกันอย่างนี้อย่างนั้น นอกจากนี่ยังเป็นแนวทางปฏิบัติในการสืบต่อพระศาสนาอย่างถูกต้องนั่นเอง อย่าลืมว่าในการทำบุญนั้น ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกันควรเป็นเรื่องความบริสุทธิ์จากกิเลส และปลดปล่อยจากความทุกข์ รวมการพิจารณาว่ามี “ความประพฤติดีประพฤติชอบ” ด้วย “ความสุจริต” เป็นองค์ประกอบด้วย ความสุจิตนั้น ต้องปรากฏใน ๓ ด้าน ทั้ง กาย วาจา ใจ ตามลำดับ ดังนี้

๑. กายสุจริต คือ ความประพฤติชอบด้วยกาย ได้แก่ งดเว้นและประพฤติตรงข้ามกับ ปาณาติบาต อทินนาทาน และกามสุมิฉฉาจาร
๒. วาจาสุจริต คือ ความประพฤติชอบด้วยวาจา ได้แก่ งดเว้นและประพฤติตรงข้ามกับ มุสาวาท ปิสุณาวาจา ผรุสวาจา และสัมผัปปลาปะ
๓. มโนสุจริต คือ ความประพฤติชอบด้วยใจ คือ อนุภิชฌา อพยาบาท และสัมมาทิฐิ

นอกจากนี้ เราควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปฏิบัติในข้ออื่นเกี่ยวกับทางแห่งกุศลกรรม ทางทำความดี หรือกรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติ หรือ “กุศลกรรมบถ ๑๐” ที่แสดงออกทั้ง กาย วาจา ใจ ซึ่งผู้ตั้งใจทำบุญควรพิจารณาไว้ด้วย ดังนี้

กายกรรม ๓ คือ การกระทำทางกาย

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี คือ เว้นจากปลงชีวิต
๒. อทินนาทานา เวรมณี คือ เว้นจากถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้โดยอาการขโมย
๓. กามสุมิฉฉาจารา เวรมณี คือ เว้นจากประพฤติผิดในกาม

วาจากรรม ๔ คือ การกระทำทางวาจา

๔. มุสาวาทา เวรมณี คือ เว้นจากพูดเท็จ
๕. ปิสุณาย วาจา เวรมณี คือ เว้นจากพูดส่อเสียด
๖. ผรุสวาย วาจา เวรมณี คือ เว้นจากพูดคำหยาบ
๗. สัมผัปปลาปา เวรมณี คือ เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ

มโนกรรม 3 คือ การกระทำทางใจ

๘. อนภิชฌา คือ ความไม่คิดเฟื่องเล็งอยากได้ของเขา

๙. อพฺยาปาท คือ ความไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น

๑๐. สมฺมาทิฏฐิ คือ ความเห็นชอบ ถูกต้องตามคลองธรรม

สรุป (Conclusions)

หลักทำบุญกุศลพื้นฐานโดยสรุปในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ (๑) **ทำดี** (๒) **เว้นการทำชั่ว** และ (๓) **ทำจิตใจให้ผ่องใส** และ (๔) **อย่าประมาท** คือ มีหรือครองสติสัมปชัญญะอยู่ได้ตลอดเวลา สำหรับการทำดีและเว้นการทำช่วนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับด้านกาย หรือเกี่ยวกับความประพฤติดี ส่วนการทำจิตใจให้ผ่องใสนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ จากปัจจัยต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น พอจะสรุปอนุมานได้ว่า สาเหตุแห่งความเลื่อมในพุทธศาสนานั้น ประกอบด้วยปัจจัย ต่อไปนี้

(๑) ความไม่เข้าใจอย่างละเอียดในหลักธรรม คือ ไม่ยอมศึกษาให้แตกฉานและขาดปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง

(๒) การนำพิธีกรรมของลัทธิศาสนาอื่นมาเจือปน ยอมรับกระวีที่เป็นแก่นของพระศาสนา ขาดบุคคลชี้แนะที่ชำนาญในหลักธรรม

(๓) ขาดผู้สืบทอดพระศาสนาที่มีคุณภาพและศักยภาพสูงทั้งทางโลกและทางธรรม และ

(๔) ขาดความตั้งใจจริง ไม่พรากรเพียร และอดทนในการปฏิบัติธรรมจริง เนื่องจากต้องเผชิญกับความยากหรือความซับซ้อนของหลักธรรม ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงของผู้ปฏิบัติธรรม รวมทั้งข้อจำกัดทางสังขารหรือร่างกาย

ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลาย อย่าลืมว่าการเข้าถึงพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เป็นเรื่องอยู่ในหลักธรรมคำสั่งสอนเฉพาะบุคคลที่ต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเองถึงจะได้ “ดวงตาเห็นธรรม” ดังบทสวดมนต์ที่ว่า “ปัจจุตตฺ เวทิตัพโพ วิญญูหิ” หมายความว่า อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตนคือ เป็นวิสัยของวิญญูชนจะพึงรู้ได้ เป็นของจำเพาะตน ต้องทำจึงเสวยหรือรับผลได้เฉพาะตัว ทำให้กันไม่ได้ เอาจากกันไม่ได้ และรู้ได้ประจักษ์ที่ในใจของคนนี้เอง ดังนั้น เลยพากันสำคัญผิดว่า พระพุทธศาสนาปฏิบัติตามแนวทางนี้ยากเกินไป อยู่เฉย ๆ ดีกว่า นั่งสมาธิแล้วปวดขาปวดแข้ง หรือปวดไปหมดทั้งตัว เหนื่อยจังเลย หรือไม่นั้นก็เปลี่ยนไปเข้ารีตศาสนาอื่นดีกว่า ล้างบาปได้ด้วย อะไรทำนองนี้ ผู้เขียนขอยืนยันอีกครั้งว่า พระพุทธศาสนาซึ่งมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระศาสดานี้ไม่ได้เลื่อมในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ พระธรรมคำสั่งสอนทั้งหลายนั้น สามารถนำมาอธิบายสภาวะธรรมต่าง ๆ ได้ อย่างไม่จำกัดทั้งเวลาและสถานที่ ความศรัทธาในศาสนาพุทธจึงเป็นเรื่องที่ทำทนายในการพิสูจน์ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิด “ภาวนามยปัญญา” เพื่อให้เกิด “ดวงตาเห็นธรรม” เพื่อหลุดพ้นจากกองทุกข์ กิเลส ตัณหา และอุปาทาน เป็นที่ตั้งแห่งความดีของชีวิต.

เอกสารอ้างอิง

พจนานุกรมพุทธศาสตร์

Puff, Kathrin. “*Wine: Drying on the Vine*” in **Thailand Tatler**. Thailand. January 29, 2010.

ขอท่านผู้อ่านบทความธรรมะนี้ จงเข้าถึงพระพุทธธรรมเพื่อประสบสันติสุขทุกท่านเทอญ

พิมพ์ครั้งล่าสุดเมื่อ วันศุกร์ที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ๐๑:๕๓:๔๐ น.

ปรับปรุงสำนวนและพิสูจน์อักษร โดย อ. นิธิ ศิริพัฒน์

